

La retirada de Fidel Castro de la presidència de Cuba semblava que permetria d'acabar l'embargament econòmic a què els Estats Units sotmeten els cubans. Tot i que el president Bush s'ha negat a aixecar-lo, moltes empreses privades nord-americanes reclamen la suspensió de les sancions.

Un cartell, col·locat en una carretera prop de l'Havana, a Cuba, denuncia que el bloqueig a que els Estats Units sotmeten l'illa impedeix el desenvolupament econòmic del país.

47 anys i quatre mesos aïllats

L'embargament econòmic, comercial i financer que els Estats Units apliquen a Cuba s'ha convertit en el més llarg, i segurament també el més controvertit, de la història contemporània. En total, han passat 47 anys i quatre mesos des que el 19 d'octubre del 1960 el president Dwight Eisenhower signà un decret presidencial que prohibia de comerciar amb l'illa. Però les condicions de l'embargament han anat variant durant tots aquests anys: s'han endurit o s'han suavitzat segons les coordenades polítiques del moment.

Ara fa tres setmanes, en anunciar-se la retirada definitiva de Fidel Castro, es va obrir la possibilitat que els Estats Units relaxessin l'embargament per reforçar els sectors més oberturistes del règim. L'especulació va durar amb prou feines unes poques hores. A la primera conferència de premsa, el president George Bush va deixar ben clar que no pensava canviar ni una coma de la política en-

vers Cuba fins que el règim no organitzés unes eleccions democràtiques.

No obstant això, hi ha senyals que indiquen que ja es mou alguna cosa en les difícils relacions entre Washington i l'Havana. L'arribada a l'edat adulta de la segona generació d'immigrants cubans a Miami ha esquarterat la posició monolítica i bel·ligerant tradicional de l'exili cubà. Avui dia, la majoria de cubanoamericans dona suport a suavitzar l'embargament per facilitar les relacions amb els seus familiars. Per exemple, segons les regulacions imposades per Bush el 2004, només poden visitar l'illa un cop cada tres anys i enviar-hi un màxim de 300 dòlars cada tres mesos. "La meua mare és gran; la visitaré enguany perquè no sé si podré tornar-la a veure viva quan hi torni d'aquí a tres anys", explica amb tristesa Lydia, una infermera de l'hospital Jackson de Miami. "Ningú no hauria de dir-nos quan podem visitar la nostra família", afegeix. Aquesta cubana va arribar als

Estats Units el 1994 i des d'aleshores fins a les restriccions imposades pel president Bush havia pogut anar a Cuba cada any. Ara, molts cubans i turistes nord-americanes van a l'illa des de Mèxic o el Canadà, però s'arrisquen a penes de deu anys de presó si la justícia nord-americana se n'assabenta. Per tot plegat, el senador demòcrata Barack Obama, que aspira a arribar a la Casa Blanca, ha demanat públicament que s'acabin les restriccions, i fins i tot ha anunciat que si és president es reunirà amb Raúl Castro, una acció impensable fa pocs anys, perquè hauria equivalgut a donar per perdut el decisiu estat de Florida. "Obama té raó, ja és hora que els Estats Units mostrin que són diferents i ajudin Cuba a canviar a poc a poc", opina José, un cubà de Miami que emigrà de l'illa ara fa cinc anys.

Per un grapat de cigars. Tot i que va ser el president Dwight Eisenhower que va decretar el primer embargament

dels Estats Units sobre l'illa, pocs mesos després de la *revolució dels barbuts* que el 1959 va portar Fidel Castro al poder a Cuba, no fou fins a principi del 1962 que el president John F. Kennedy el va ampliar fins a convertir-lo en total. Gran amant dels cigars de la marca Petit H. Upmann, Kennedy ordenà al seu ajudant Pierre Salinger d'anar a Cuba a comprar-ne unes quantes caixes poques hores abans d'entrar en vigor l'ordre. Salinger en tornà amb 1.200 cigars.

De primer, tot i que Fulgencio Batista –el dictador que governà cubà fins a l'any 1959– tenia unes relacions molt fluides amb Washington, el govern nord-americà va reconèixer el govern revolucionari. No obstant això, les relacions entre ambdós països es van deteriorar ràpidament així que el govern cubà aprovà la primera llei de reforma agrària, que permetia l'expropiació dels latifundis propietat d'empreses nord-americanes, entre les quals la totpoderosa United Fruit Company i també la ITT. La compensació que va oferir el govern cubà no va satisfer ni el govern nord-americà ni les empreses expropiades, i començà així una escalada d'accions hostils que culminà amb

la crisi dels míssils a principi de l'any 1963. L'administració nord-americana pensava que si augmentava la pressió sobre l'illa, dependent econòmicament del comerç amb els Estats Units, Castro es doblegaria i acceptaria les condicions de Washington. Però això no va passar, perquè el món bipolar de la guerra freda ofería una altra possibilitat: passar-se al camp soviètic. Quan Eisenhower anuncià una reducció substancial de la quota de sucre importada anualment, l'URSS va ajudar Castro i en comprà. L'aproximació a l'URSS va situar les relacions entre ambdós governs en un punt definitiu, i l'octubre del 1960 van trencar les seves relacions diplomàtiques.

Poc després de la crisi dels míssils, el president Kennedy endurí l'embargament amb restriccions al viatge a l'illa, i va congelar els béns del govern cubà als Estats Units. Les restriccions s'havien de renovar cada mig any i van ser vigents fins el 19 de març del 1977, en plena fase de distensió, quan el president Jimmy Carter va decidir d'aixecar-les. Amb la decisió de Carter es va acabar el consens bipartidista que havia governat les relacions amb Cuba i, de llavors ençà, cada canvi d'administració ha anat seguit d'un enduriment o bé d'una suavització de l'embargament. Així, Ronald Reagan no trigà a imposar de nou les restriccions que havia suspès Carter, i el Congrés dominat pels republicans aprovava pocs anys després dues lleis destinades a augmentar la pressió econòmica sobre l'illa.

La primera d'aquestes lleis, l'anomenat decret de Democràcia Cubana, prohibia el comerç de les empreses estrangeres de capital nord-americà amb Cuba, i també els viatges i les trameses dels ciutadans nord-americans en direcció a l'Havana. A més, també obria la possibilitat que qualsevol país que rebés ajuda dels EUA per al desenvolupament la pogués perdre si tenia relacions comercials amb Cuba.

L'hora dels neoconservadors. La segona llei arribà l'any 1996 al Congrés, després de la *revolució conservadora* de Newt Gingrich, i significà un pas més per a empènyer la comunitat internacional a aplicar un embargament contra el règim castrista. Fou la cèlebre llei Helms-Burton, que tenia per objectiu de sancionar totes les empreses

estrangeres que tinguessin qualsevol mena de negoci amb Cuba i impedir-los de ser presents als EUA. És a dir, volien obligar-les a triar entre ambdós països. La justificació era que aquestes empreses es beneficiaven de l'ús de les propietats nord-americanes expropiades il·legalment.

La llei Helms-Burton va despertar un gran rebuig en molts països, que la veien com un exemple de l'arrogància imperial de Washington. Per exemple, tant la Unió Europea com Mèxic i el Canadà van aprovar lleis per invalidar-la. Com que una disposició permet al president de suspendre l'aplicació de sancions a empreses concretes, les seves disposicions més polèmiques sovint no s'han aplicat.

Poc abans d'acabar-se la presidència Clinton, l'octubre del 2000, en resposta a les pressions del *lobby* agroalimentari, es va aprovar una nova llei que relaxava les condicions de l'embargament perquè permetia el comerç d'aliments i medicines amb l'illa "per raons humanitàries". Des de llavors, el comerç entre ambdós països ha anat creixent progressivament, i avui els Estats Units són el primer exportador de productes alimentaris a Cuba, i el seu sisè soci comercial.

Tan poderoses són les indústries farmacèutiques i agrícoles, que quan el president Bush va tomar a endurir l'embargament el 2004, només va afectar les visites i trameses dels ciutadans nord-americans. De fet, moltes veus dins el sector privat demanen que s'aixequin totalment les sancions, adduint que donen avantatge a les empreses estrangeres. Algunes altres al·leguen que l'embargament no ha fet sinó reforçar el règim castrista, que ha emprat la retòrica nacionalista i antiimperialista per amagar els seus fracassos econòmics i justificar la repressió. La fi de l'embargament, sostenen, deixaria al règim nu.

Tot i el ressò d'aquestes veus, mentre les coses no es moguin políticament a Cuba, d'una manera o d'una altra, l'embargament continuarà en vigor. Ara bé, igual que passa amb el règim castrista, després de quasi cinc decennis, l'embargament sembla haver entrat a la darrera fase.

Ricard González
Washington